

כיצד למד הבעל שם טוב את התורה?

בחג השבועות, "חג מתן תורה", נפטר הבעל שם טוב, מייסד החסידות. בסיפורי חסידים רבים מופיע הרעיון שלפיו ידיעת התורה אינה מספיקה, אלא צריך להוסיף לה ממדים נוספים. אנחנו בחרנו להתמקד במושג "לימוד תורה" דרך סיפורים ואמירות מעולמו של הבעל שם טוב. קראו את הסיפורים וחשבו: האם יש לשנות משהו באופן הלימוד או להוסיף ללימוד התורה עוד פעולות? כיצד ניתן ליישם רעיונות אלו בחיים?

חשבו דרך הסיפורים הבאים על המושג "תורה" בחיכם, ונסחו משפט כזה: "תורה" בעיניי אינה רק (...) אלא גם (...).

1. אמר הבעל שם טוב: "כתוב – תורת השם תמימה – כיוון שלא נגע בה אדם מעולם" (מאור עיניים למסכת אבות).
- נסו לפרש את האמירה החידתית: מדוע לא נגע אדם מעולם בתורה? כיצד ייתכן שאיש מעולם לא נגע בה?
2. התורה הרוחנית

בליל שמחת תורה רקד הבעל שם טוב עם חסידיו. תחילה רקד וספר התורה בידו, ואחר כך נתן את ספר התורה לאדם אחר והמשיך לרקוד. היה שם תלמיד אחד, ושמו ר' אייזיק. אמר האיש לחבריו: "רבינו מסר ביד אחר את התורה הגשמית, ולקח לידי את התורה הרוחנית." שמע הבעש"ט את דבריו ואמר: "פלא הדבר שר' אייזיק ראה זאת."

- מהי לדעתכם התורה הרוחנית? מה "ראה" ר' אייזיק?

3. החסיד והמתמיד

רבי משה חיים אפרים מסדיק'קוב היה נכדו של הבעל שם טוב. לאחר שנשא אישה הפך "מתמיד" גדול והשקיע את כל זמנו בלימוד התורה, ובעיקר בלימוד הגמרא על דרך הפשט. באותה העת התרחק מעט ר' משה חיים אפרים מדרך החסידות. לפעמים הוציא אותו סבו הבעש"ט מן הלימוד כדי לטייל עמו, והייתה לר' משה חיים אפרים עוגמת נפש מביטול הלימוד.

פעם אחת כשטיילו יחדיו הגיע לפנייהם עובר אורח מעיר אחת. שאל הבעש"ט את האורח על אודות אחד מבעלי הבתים שבעירו. השיב האורח וסיפר כי אדם זה הוא "מתמיד" גדול. אמר הבעש"ט: "כמה מקנא אני בו על התמדתו בלימוד. אך מה אעשה ולי אין פנאי ללמוד, כי צריך אני לעבוד את הבורא יתברך." כששמע ר' משה חיים אפרים דברים אלה יוצאים מפי סבו בקדושה ובטהרה, נכנסו הדברים אל לבו, ומאז החל לנהוג בדרכי החסידות.

- בסיפור זה הבעש"ט מעיד על ניגוד בין התמדה בתורה ובין עבודת השם. נסו גם להבין את עולמו של הנכד, ר' משה חיים. האם אתם מזדהים באופן מלא עם עולמו של הבעש"ט בסיפור זה? מה למד הנכד מרבו, ובמה לדעתכם שינה את דרכיו?
- המחזאי והסופר ג'ורג' ברנרד שו' נהג לומר: "בילדותי נאלצתי לקטוע את לימודי כדי ללכת לבית הספר". האם לדעתכם אמירה זו זהה לאמירה של הבעש"ט?

4. השד האוחז בספר

מעשה באחד מתלמידיו של הבעל שם טוב שהעלה על הכתב דברי תורה ששמע מפי רבו. פעם אחת ראה הבעש"ט שד ובידו ספר. שאל אותו הבעש"ט: "מהו הספר שבידך"? השיב לו השד: "זה הספר שחיברת"! הבין הבעש"ט כי מישהו כותב את תורתו. קרא הבעש"ט לכל תלמידיו ושאל אותם: "מי מכס כותב את תורתך"? הודה אחד התלמידים שהוא זה שהעלה על הכתב את תורתו של הבעש"ט. ביקש הרבי לראות את הכתבים, ולאחר שקרא בהם אמר: "איני רואה כאן אפילו דבר אחד שאמרת".

- מדוע הכתיבה של תורת הבעש"ט הפכה לדבר כה מאיים עד ששד אוחז בה?
- האם לדעתכם משמעות הסיפור היא שאסור היה לכתוב את תורתו של הבעש"ט? או אולי המשמעות היא כי כתיבה תמיד פוגמת במשמעות?
- קראו את השיר "אורייתא" של אביתר בנאי, וחשבו: האם המושג "תורה" של בנאי זהה למושג זה בהגותו של הבעש"ט?

5.

תרגום:	אורייתא / אביתר בנאי
תורה תורה	אורייתא אורייתא
מה אומר עלייך	מה אמא לגבך
איילת אהבים ויעלת חן	איילת אהבים ויעלת חן
עליון ותחתון אוהבים אותך	עילא ותתא רחמין דילך
כמה ימים ונחלים	כמה ימין ונחלין
ומקורות ומעינות	ומקורין ומבועין
מתפשטים ממך לכל צד	מתפשטין מינדך לכל
ממך הכל - ממך הכל (על פי ספר הזוהר)	סיטרא
עד שנפגשנו אני ואת	מינדך כולא - מינדך כולא
הייתי צריך את הכאב	עד שנפגשנו אני ואת
כדי לרגע להתקרב	הייתי צריך את הכאב
היום אני איתך ואני יודע	כדי לרגע להתקרב
כמה עומק יש בלי גבול	היום אני איתך ואני יודע
בנחמה	כמה עומק יש בלי גבול
	בנחמה

תורה תורה	אורייתא אורייתא
עליך כתוב "יקרה היא מפנינים"	עלך כתיב יקרה היא מפנינים
כמה סודות נסתרים יש בדך	כמה גניזין טמירין אית בדך
כמה פלאות יוצאים ממך.	כמה פליאן נפקין מינדך

מתוך האלבום: לילה כאור יאיר © זכויות יוצרים שמורות למחבר
<http://www.acum.org.il>

6.

לסיום, קראו את הסיפור על פגישתו של המגיד ממזריטש עם מי שהפך להיות מורו, הבעל שם טוב. ענו על השאלות הבאות:

מה היה פגום בתורתו של המגיד ממזריטש ומה גילה בביתו של הבעש"ט? מהו רגע המהפך שבו הבין המגיד את טעותו?

הבעש"ט והאש

רבי דוב בער, מי שנודע לימים כמגיד ממזריטש, שמע כי אנשים רבים נוסעים אל הבעל שם טוב כדי שיעזור להם בכוח תפילתו. המגיד בעצמו היה חכם גדול ובקיא בתלמוד ובהלכה, וכן בקבלה ובחכמת הנסתר. תמה רבי דוב בער על השמועות והחליט לנסוע אל הבעש"ט כדי להתרשם ממנו פנים אל פנים ולנסותו.

הנסיעה אל מקום מושבו של הבעש"ט התארכה, והמגיד, שהיה מתמיד גדול בלימוד, לא היה יכול להתפנות ללימודיו בדרך כפי שנהג בביתו. התחיל המגיד להתחרט על שנסע.

כשהגיע לבסוף אל הבעש"ט, סבור היה המגיד שישמע ממנו דברי תורה, אבל הבעש"ט רק סיפר איזה מעשה שקרה לו, שנסע בדרכים כמה ימים, והאוכל נגמר ולא היה לו אפילו לחם לתת לבעל העגלה הגוי. ולפתע נקרה בדרכם גוי עני ובידו שק מלא לחם, והוא קנה ממנו לחם עבור בעל העגלה. ביום השני נכנס שוב המגיד רבי דוב בער אל הבעש"ט בתקווה לשמוע ממנו דברי תורה, ושוב סיפר לו הבעש"ט רק מעשה, איך שפעם אחת בהיותו בדרך לא הייתה בידו אפילו מעט שחת לתת לסוסים. גם בפעם זו נזדמן לפניו אדם, וממנו קנה הבעש"ט שחת, והכול בא על מקומו בשלום. המגיד לא הבין כי חכמה נפלאה ודברים נסתרים מרמז לו הבעל שם טוב במעשיות. בשל כך חזר אל האכסניה ואמר למשרת שלו: "הייתי רוצה לשוב לביתי ומיד, אולם השמש כבר שקעה וחשוך בחוץ. אם כך נלון עד שיזרח הירח ויאיר את הדרך, ואז נצא לדרכנו."

בחצות הלילה, בעת שהכין המגיד את עצמו לנסיעה, שלח הבעש"ט את משרתו שיקרא למגיד אליו. כשנכנס אל החדר שאל אותו הבעש"ט: "יודע אתה ללמוד?"

– "כן, השיב הרב המגיד.

– "אכן שמעתי שאתה יכול ללמוד. האם יש לך ידיעה בחכמת הקבלה?"

– "כן."

הראה לו הבעש"ט פרק אחד מספר הקבלה "עץ חיים", והמגיד ביקש מעט זמן להתיישב ולעיין בו. אחרי זמן מה אמר לבעש"ט את הפשט, וביאר את דברי הספר. אמר לו הבעש"ט: "אינך יודע כלום!"

חזר המגיד ועיין שוב במאמר, ואמר: "ההסבר שנתתי קודם לכן נכון הוא. ואם כבוד הרב יודע פירוש אחר, יאמר נא לי, ואראה מי כיוון לאמת."
"עמוד על רגליך", אמר הבעש"ט. כשקם ר' דוב בער על רגליו, התחיל הבעש"ט לומר את הפרק מתחילתו. מיד התמלא הבית כולו אור גדול, ואש הייתה מלהטת סביבם. באותו הפרק היו כמה שמות של מלאכים, ובכל פעם שאמר הבעש"ט אחד מן השמות יכלו שניהם לראות את המלאכים בעיניהם ממש.
כשסיים את קריאתו, פנה הבעש"ט אל המגיד ואמר לו: "הפירוש שלך נכון היה, אולם הלימוד שלך היה חסר נשמה."
מיד שלח המגיד את משרתו הביתה, והוא נשאר אצל הבעש"ט ולמד ממנו עוד חכמות גדולות ועמוקות.

ועכשיו – סכמו וחשבו: מהי תורתו של הבעש"ט? האם ניתן לקחת מרעיון זה משהו לעולמכם ולדרך שבה אתם לומדים או מלמדים?